چییەتی گەمەی خەڵاتکردنی نووسەران

«خەڵاتی نۆبڵی ٢٠٠٦ بە نموونە»

لە ئێستادا دنیای گڵۆباڵ و میدیاتیک، کۆتاییان بەزەمەنێک هێنا، کە تەنیا چاپکردنی بەرهەمەکانی نووسەرێک بەس بوو، بۆ خوێندنەوەیان لەلایەن خوێنەرەوە، چونکە لەمڕۆدا بەشێوەیەکی گشتی خوێنەر گوێ لەو ڕیکلامە میدیاتیکییە دەگرێت، کە ئاراستەی دەستنیشانکردنی بابەتی خوێندنەوەی بۆ دیاری دەکەن، ئەمەش بەپێی سەردەم و ڕۆژ و گەمە سیاسی و مەزهەبی و ئەتنیکی و کولتوورییەکان دەگۆڕێت.

جا ڕەنگە ئەمە سەبارەت بە خوێنەرانی ناو جەرگەی دنیای گڵۆباڵ و میدیاتیک، تاڕادەیەکی زۆر وابێت و لە ئەنجامی میکانیزمەی پرۆسەیەکی تێکشکاندنی ئیگۆییدا، تەواو پاسیف و بێ ئیرادە بووبێتن کە بەناچاری هەموو ئەو دەقانە بخوێننەوە کە لەمڕۆدا لەسەری دەکرێتە هەڵاو دەزگا میدیاتیکییەکان هالەیەکی بەدەوردا دەکێشن.

گەرچی لە ئێستادا ناکرێت؛ بڵێین خوێنەری کوردیش، بە تەواوی کەوتۆتە ژێر جازیبەی ئەو ڕیکلامە میدیاتیکییەی کە لە ئان و ساتێکی زەمەنیدا و بەمەرام و مەبەستێک بابەتەکانی نووسەرێک، بەسەر خوێنەردا دەسەپێنێت؛ ئەگەر کەناڵەکانی ڕاگەیاندن و میدیاتیکی کوردی وازیان لێ بهێنن!؟ کە بەداخەوە پێدەچێت هێدی هێدی کاریگەرییەکی نێگەتیفانەیان لەسەر خوێنەر هەبێت، بەتایبەت پاش ئەوەی خەڵاتی نۆبڵی ٢٠٠٦، بە ئۆرهان پامووک دراو ڕۆماننووسی کورد، یەشار کەمال-ی لێ بێ بەشکرا. ئیدی زیاد لە پێویست بەشان و باڵی پامووک-دا هەڵدراو بەبێ یەک دوو دێر پێشگر و پاشگری وەک «دۆستی دڵسۆزی کورد و تاد...» ناوی ناهێنرێت. بەبێ هیچ زانیارییەکی ئەوتۆ سەبارەت بە باس و خواسی ڕاستەقینەی پامووک و بەرهەمەکانی، مادامەکی لەدنیاو میدیای جیهانیدا، باس باسی ئەوە، دەبێت ئێمەش هەمان گوتراوەکانی ئەوان دووبارە بکەینەوە!؟

کە لە ڕاستیدا دەبوو ئێمەی کورد، لەمڕۆدا زیاتر باس لەو غەدرە بکەین، کە دەرحەق بە نووسەرێکی بەتوانا و جدی وەک یەشار کەمال کراوە. دیارە زۆرێک لە نووسەرە جدییەکانی دنیا، بە تایبەت خودی نووسەرانی تورک، لەمیانەی زۆر چاوپێکەوتن و نووسینەوە ئاماژەیان بەو ڕاستییە داوە؛ کە دەبووایە ئەو خەڵاتە بدرێتە یەشار کەمال، نەک پامووک.

گەرچی ویستمان تەوەرەکەمان لەمیانەی خستنەڕووی دوو پرسیار و دوو وەڵامی نووسەرانەوە، فۆرمۆڵە بکەین، بەڵام بەو پێیەی کە هەندێک لەو بەڕێزانەی وەڵامیان داینەوە، هەردوو پرسیارەکەیان پێکەوە وەڵام داوەتەوە، بۆیە ئێمەش هەردوو وەڵامەکەمان پێکەوە گرێ هەردوو پرسیارەکەشمان کردە پرسیارێک سەبارەت بە (چییەتی گەمەی خەڵاتکردنی نووسەران بەگشتی هۆکارەکانی بەخشینی خەڵاتی نۆبڵی ٢٠٠٦ بە پامووک، کە دیارە

پێمـان وایە ئەگـەر قـەول بێت خـەڵاتی نۆبڵ بدرێتـە ئەدیبێکی تورکیا، دەبا یەشار کەمال وەریگرتبا؟).

جا بۆیە ویستمان لە میانەی ئەم تەوەرەیەوە چەند دەنگێکی جدی دنیای نووسین بدوێنین، کە بۆ خۆیان تێڕوانین و سەرنجی جودا و جیاوازیان هەیە لەوەی دنیای میدیاتیک بانگەشەی بۆ دەکات، سەبارەت بە چییەتی دەقەکانی پامووک؟

ئەوەی کە بووە ڕێگر لە ئاست وەڵامدانەوەی زۆرێک لەو نووسەرە بەڕێزانەی کە پێوەندیمان پێوە کردن؛ نەخوێندنەوەی بابەتەکانی پامووک بوو، کە بۆ خۆیان ڕاشکاوانە ئاماژە بەوە دەکەن، کە تا ئێستا تەنیا ڕۆمانەکانی یەشار کەمال-یان خوێندۆتەوە هیچ بابەت و دەقێکی پامووک-یان نەخوێندۆتەوە.

ئیدی بەشداربووانی تەوەرەکەمان، هەوڵیان داوە نەگوتراوەکانی نێو قووڵایی هەست و نەستی خوێنەرانی کورد، بکەنە گوتراو.

ئا: ڕامان

جەبار جەمال غەریب

جەبار جەمال غەریب (چیرۆکنووس)

خەڵات تاکە چەمکە دوای زانین کە مێژووی مرۆڤایەتی ناسیوویەتی، هەر دوای ئەوەی ئادەم هەموو ناوەکان دەزانێ، «وعلم ادم الأسماء کلها» سورەتی «بەقەرە ئایەتی ٣٠» لێرەوە زانین دەبێتە یەکەم پێناسەی ئینسانەکان، یەکەم خەڵاتیش کە ئینسان لەو پێناوەدا وەریگرتبێ دەسەڵاتە، دەسەڵاتێک تا ئەو ڕادەیەی کە شایانی ئەوە بێت کڕنۆشی بۆ ببرێ «قلنا للملئکه أسجدو لادم» لێرەوە ڕێچکە و پرەنسیپی خەڵات دەستنیشانکرا یەکەم بەشی خەڵات دانی هێزێکی مەعنەوییە بە خاوەنەکەی «ئەوەتا ئادەم کڕنووشی بۆ دەبرێ» دووەم لایەنی خەڵات بەخشینی سەرمایەی مادییە کە ئەوەدەم لە هەموو ئەو دەسکەوتانەدا خۆی نواندووە کە لە بەهەشتدا هەبووە. لێرەوە گوتە بەناوبانگەکەی جۆن دیویمان بیردەکەوێتەوە کە دەڵێت «زانست هێزە».

مێژووی خەڵات مێژووی ترس و تۆقاندنە، چونکە هەمیشە بەرانبەر کەسی خەڵاتکراو، کەسی ڕێزلێگیراو کەسانێکی فەرامۆشکراو هەن، کە دەبێ کڕنووش بۆ پاڵەوانی خاوەن خەڵات بەرن، ئەوە جگە لەوەی بەرانبەر ئەو خەڵاتکراوە هەمیشە شەیتانێک هەیە کە کڕنووش نابات و خەڵاتکردنەکە بەناعەدالەتی دەزانێ. کەواتە لەپشت هەموو خەڵاتکردنێکەوە دەنگێک هەیە بۆ سەرکوتکردن، خەڵاتکردن چەند بەخشینە، چەند سەخاوەت و ڕێزگرتنە لەزانین و داهێنان، ئەوەندەش فەرامۆش کردن و بریندارکردنە، ئەوەندەش بەسووک تەماشاکردن و پشت گوێخستنە. توندی ئەو سەرکوتکردنە لەسەرچاوەی خەڵاتەکە دیاری دەکرێ، سەرچاوەی خەڵاتەکە، یان ئەو هێزو دەزگایەی مافی ئەوە بەخۆی دەدات خەڵات ببەخشێ، مافی ئەوە بەخۆی دەدات خەڵک پۆلێن کات و ڕیزبەند بۆ توانا و داهێنان دانێت. ئەو هێزەی خەڵات دەبەخشێ چەند توند و تیژە؟ چەند بەعەدالەت و ویژدانە؟ چ سیستمێکی عەقڵی لەپشتیەوەیەتی؟ مێژووی داهێنان و سەرچاوەی فیکری بە چ پشت ئەستوورە؟ بۆ خۆی بە چ سیستمێک بەرێوە دەچێ؟ لە هەموویان گرنگتر ئەو مافەی لەچییەوە فەراهەم کردووە کە خەڵات ببەخشێ؟

وەڵامی ئەو پرسیارانە ئاستی کوشندەیی خەڵات دیاری دەکات، چەند پرەنسیپە ئینسانییەکان؛ چەند ڕەوابوونی هێزی بەخشینی خەڵات زۆرتر بن، ئەوەندە توانایی مەعنەوی خەڵاتە بەهێزتر دەبێ.

هەرگیز مێژووی خەڵات بەتەنیا نەبەستراوەتەوە بە داهێنانی ئەدەبی، یان توانایی بەرهەمهێنانی فیکری. ئاراستەی خەڵات لەو ڕۆژەوە بە تەواوی دەگۆڕێت یانی هەتا لەو مەبەستە ئایینییەش لادەدات کە (زانین) بەهایەکی نامێنێ. چیرۆکی خەڵاتکراوەکانی ناو

میتۆلۆژیا ، ناسراوترینیان ئەفسانەکانی یۆنان، تا دەگاتە خەڵاتکردنی پاڵەوانەکانی شەڕ. خەڵاتکراوەکانی سەردەمی فیرعەونەکانی میسر بنەمای سێیەمی خەڵاتکردنیان چەسپاند، ئەوەش ئەگەر بنەمای یەکەم لە بەخشینی خەڵات، دەسەڵاتی مەعنەوی بێت و بنەمای دووەم دەسەکەوتی مادی بێت، لەو سەردەمەدا بنەمای سێیەم زیاتر دەرکەوت ئەویش ئەوەبوو کە هەموو خەڵاتکراوێک دەبوو قوربانی بدات. خوێنی قوربانی دەبوو گۆڕەپانی مەعبەدەکان و بەردەم خواکانیان سوورکات، قوربانی جۆرێکە لەسوپاسگوزاری بۆ سەرچاوەی خەڵاتەکە.

بنەمای سێیەمی خەڵات زیاتر لە بواری سەربازی دەرکەوت، ئەو بنەما کوشندەیە تا ئێستا بە هەمان ئاراستە بەردەوامە، ژمارەی خەڵاتکراوەکانی نێو حکومەتە دیکتاتۆرەکان ئەو ڕاستییە دەسەلمێنن.

خەڵات چ وەکو چەمک و چ وەکو بابەت زۆر لەوە قووڵتر و فراوانترە من بەچەند سەرەقەڵەمێک لێی بدوێم، ناکرێ لە بابەتێکدا لەسەر خەڵات بێت، لە خەڵاتکراوەکانی ئایین نەدوێین، خەڵاتکراوەکانی کلێسە، دیارترینیان خەڵاتکراوەکانی سەدە هەرە هێواش و سەختەکانی ناوەڕاست، کە بەرانبەر هەموو خەڵاتکراوێک نەفرەت لێکراوێک هەبوو، خەڵاتکراوەکانی ناو ئایینی یەهوود، کە من سەرچاوەیەکیشم لەبەردەستدا نەبێت دەربارەی خەڵاتکراوەکانی یەهوودی خۆ بەرانبەر نەفرەتکردنی فەیلەسووفی هەرە گەورەیان سپینۆزە چەندان خەڵاتکراو هەبوون. تا لە ئایینەکانی دواتر ئەوانەی زۆرترین کەس دەکوژن و توندترین باوەڕیان هەیە بە بەهەشت و ژیانی هەتا هەتایی خەڵات دەکرێن.

فراوانترین بواری ڕۆحی مرۆڤ کاری تێدا کردبێ «ئەدەبە» ، بێگومان دوای مۆسیقا ناسکترینیشیانە. لەبواری حیکمەت و پیرۆزیشدا دوای کتێبە ئایینییەکان کتێبە ئەدەبییەکان دێن، ئەگەر ئەوەش بزانین کە کتێبە ئایینییەکانیش لە شوێنێکدا کتێبی ئەدەبین. سەرەتای نووسین سەرەتایەکی پڕ سەرکوتکردنە، زۆر لە گەورە داهێنەرانی بەرایی زیندانەکانیان ڕووناککردنەوە، مێژووی چەوساندنەوەی ئەدەب زۆر لە مێژووی خەڵاتکردنی دوورو درێژترە. هەموو فەیلەسووفە باشەکانی دنیا ئەوانەن کە لە شوێنێکدا نووسەری ئەدەبی بوون، هەموو کۆمەڵناسە ورد و خاوەن فیکرەکان ئەو کۆمەڵناسانەن کە ڕۆمان خوێنی چاکن، دکتۆرە هەرە بەڕەحم و ورياکان ئەو دکتۆرانان کە لەگەڵ شیعر و چیرۆک تێکەڵاون، کەواتە گرنگی ئەدەب هیچی لەگرنگی ئایین کەمتر نییە.

نووسەرە ڕاستەقینەکانی ڕۆحیەتی ئینسان، لە هۆمێرۆس و شکسپیرەوە تا دەگاتە گۆگۆڵ و دیستەیڤسکی هەرگیز بیریان لەوە نەکردۆتەوە ڕۆژێک لەڕۆژان خەڵاتکرێن، خەمی گەورەی نووسەر ئەوەیە لە شوێنێکدا بیرکردنەوەکانی بگەن، لە شوێنێکدا ئەو دنیایە ببینرێ کە ئەو دەیخوڵقێنێ، جوانترین خەڵاتی نووسەر پشکوتنی گوڵێکە لەناخی خوێنەردا، دۆزینەوەی ڕێگایەکی دیکەیە، جوانترین موژدە بۆ داهێنەر ئەوەیە کە سەدان و هەزاران وشە و ڕستەی ئەو لەناخی خوێنەردا وشەیەکی تازەیان خوڵقاندبێ، ناکرێ بە ئاراستەیەکیش بێت باسی خوێنەر نەکەم، بێگومان ڕۆشنبیرە گەورەکان خوێنەری باش نین، دیسانەوە ئەدیبە ناسراوەکانیش خوێنەری باش نین، لەوەش دڵنیام دکتۆر و هەمەکارەکانیش خوێنەری ڕاستەقینە نین، چونکە خوێنەر پێناسەیەکی زۆر پرۆفیشناڵ و لە هەمان کاتدا سادەی هەیە، کە هەموو ئەو لەقەب و ناوونیشانانە شتێک بۆ ئەو پێناسەیە زیاد ناکەن. خوێنەر ئەو عەقڵە، یان ئەو هەستە یان ئەو کائینەیە کە بۆ لەحزەیەک بۆ کاتێکی دیاری کراو تەسلیمی وشەیەک دەبێت و لەو ماوەیەشدا لەدنیای خۆی دادەبڕێت و دەبێتە موڵکی نووسەر، بۆ ئەوەی دواتر نووسەر بۆ ئەبەد لەو «دەقەدا» ببێتە موڵکی ئەو. بەبێ ئەو پرۆسە ڕۆحییە کاری خوێنەر یان خوێندنەوە هەمیشە ناتەواوە.

بێگومان خەڵاتکردن دوای خوێندنەوە دێت، بەبێ ئەم خوێندنەوەیە خەڵاتکردن گاڵتەیەکی بێ مانایە. دەشێ شاعیرێکی خراپ لەسەر شیعرێکی جوان خەڵاتکرێ، دەشێ ڕستەیەک وەک چرا سەرنجی خوێنەر لەدەقێکدا بۆ خۆی ڕاکێشێ.

خەڵات لە فۆرمی ئەمڕۆدا؛ بێگومان هەموو ئەو چەمکانەی خرانە ڕوو دەشێ زۆر بە وردی شیبکرێتەوە و نهێنییەکانیان ئاشکرا بکرێت، بەڵام داواکارییەکەی ئێوە بۆ نووسین لەسەر خەڵات لەو فۆرمەی ئێستا دەبینین ناچارم دەکات بگەڕێمەوە سەر بابەتەکەتان.

لەو خەڵاتانەی ئێستا هەن من تەنیا شێوازی

پێشکەشکردنی دوانیان بە نموونە وەردەگرم یەکەم، خەڵاتی نۆبڵ وەک ناسراوترین خەڵات، لەڕووی ئەوەی کە تەواوی نووسەرانی سەر زەوی، بەجیاوازی ڕەنگ و نەتەوە و زمانی نووسین و ئاستی ڕۆشنبیری بۆیان هەیە ئەگەر بۆ لەحزەیەکیش بێت بیری لێبکەنەوە.

دووەم: خەڵاتە ناوخۆییەکان وەک بابەتێکی گشتی، نەک قوڵبوونەوە بە وردەکاریەکانیدا ڕێگریش لەوە تەنیا و تەنیا ترسانە لەو سانسۆرە ئەدەبییە توندوتیژ لێکەوتەی زۆر خراپی لەدواکەوتن و تەپینی بەشی زۆری ژانرەکانی ئەدەبدا هەیە و لێکەوتە ترسناکەکەشی دەشێ لە داهاتوودا زیاتر دەرکەون.

خەڵاتی نۆبڵ وەک تاکە خەڵات دەرکەوت کە لە بەخشیندا تەنیا ڕۆحیەتی داهێنان حسابی بۆ دەکرێ، تەنیا توانا لەبن نەهاتووەکانی هەموو بوارەکانی چالاکی مرۆڤ لەبەرچاو دەگیرێ بۆ ئەوەش دەشێ کەسە دیار و داهێنەرە دانسقەکانی دنیا کە ئەو خەڵاتەیان پێدراوە باشترین نموونەبن.

دیسانەوە ئەو خەڵاتە لە ملهوڕییەکانی مرۆڤ ڕزگاری نەبوو، دیسانەوە ئەو خەڵاتەش نەیتوانی لەبەرانبەر بڕیارە سەرشێتە پێشوەختەکانی مرۆڤ، مەبەستم کارمەندانی ڕاسپاردەکانە، ڕزگاری نەبوو. سەدەی ڕابردوو ناوی زۆرە، سەدەی خوێن و سەدەی شەڕەکان و سەدەی تەکنۆلۆژیا بوو، بەڵام نابێ ئەوەمان لە یادبچێ کە بەڕاستی سەدەی ئایدیۆلۆژیاش بوو. ئایدیۆلۆژیا بووە کرمی خەڵاتی نۆبڵ، گەورەترین هەڕەشە بۆ سەر ئەو خەڵاتە ئایدیۆلۆژیا و جیاکارییە لەبیرو باوەڕدا.

بۆ ئەو جیاکاری و گەندەڵکارییە لە بەخشینی خەڵاتی نۆبڵ زۆر ناگەڕێم، تەنیا ئەو کەسانە بەبیر دەهێنمەوە کە لەبەر هۆکاری سیاسی خەڵاتەکەیان پێنەدراوە بۆ ئەوەش نیکۆس کازانتزاکیس باشترین نموونەیە، ئەو داهێنەرە لە لووتکەی ناوبانگ و داهێناندا بوو بەڕادەیەک بەپێغەمبەری نووسین دەناسرێ و بەتایبەتی لە بواری ڕۆماندا کە ئەو ژانرە بۆ ئەبەد قەرزداری تواناکانی ئەو نووسەرەیە. سەرەڕای پاڵاوتنی بۆ چەند جار بۆ ئەو خەڵاتە، بەڵام تەنیا بوونی ئەو گومانەی کە کازانتزاکیس لە شوێنێکدا یەکسانخوازە و تارادەیەک لەفیکری سۆشیالیزم نزیکە و خوێنەرێکی وردی مارکسیەتە، ئەو گومانە لەلایەن فەرمانبەرانی ئەو خەڵاتە بەتاوان دەدرێتە قەڵەم و ساڵ لەدوای ساڵ لەو خەڵاتە بێ بەشدەکرێ.

وتوویژە دوور و درێژەکانی سەرانی نۆبڵ لەگەڵ کاربەدەستانی سۆڤیێتی ئەودەم لەسەر ئەوەی کام لە نووسەرەکانیان نۆبڵ وەربگرن. خەڵاتی نۆبڵیان بۆ ئاشتی لەو گەندەکارییە بێبەش نەبووە، سەرەڕای بەخشینی ئەو خەڵاتە بە چەندان ئاشتیخوازی دنیا، بەڵام ژمارەیەک جەللادیش ئەو خەڵاتەیان وەرگرتووە.

ئەمڕۆ بەخشینی ئەو خەڵاتە بەخشینی خەڵاتێک نییە بەداهێنەرێک، بەڵکو بەخشینی خەڵاتە، یان بە ڕەوا زانینی مەسەلەیەکە، کە بۆتە کێشەیەکی سیاسی، یان کۆمەڵایەتی، یان کولتووری دنیا. لێرەدا نامەوێ دژی توانا مەزنەکانی ئۆرهان پامووک لە بواری نووسیندا بدوێم، بەڵام هەرگیز ڕۆمانەکانی پامووک نین ئەو بەتەنیا خەڵاتەیان وەرگرتووە، بەڵکو لە سەردا بە نهێنییەکاندا چەند هۆکاری گرنگتر هەیە کە ئەو هۆکارانە هەرگیز لەبەرژەوەندی نووسەرێکی وەکو یەشارکەمال-دا نین. لە خاڵی یەکەمدا ئەو خەڵاتە بەخشراوەتە ئەدەبی تورکی، واتە بڕیارێکی پێشوەخت هەیە کە «دەبێ ئەدەبی تورکی ئەم ساڵ خەڵات بکرێ» کۆمەڵێک هۆکاری جیهانی و هەرێمی هەن لەپشت ئەو بڕیارەوە، خاڵی دووەم بوونی ڕەگی سیاسی، یان بوونی سیاسەت لەپشت ڕۆمانەکانی پامووکەوە بەو زەقییە، بەتایبەتی دوای ئەوەی خۆی وەک کەسێکی دژی سیاسەتی ئەنتی- ئەرمەنی ناساند. ئەوە سەرەڕای ئەوەی کە یەشار کەمال بێکەسترین کەسە کە کاندیدی ئەو خەڵاتە کرابێ. هیچ هۆکارێکی سیاسی و کولتووری و کۆمەڵایەتی لەبەرژەوەندی یەشار کەمالدا نییە، لەپشت گوێخستنی ئەو پیاوە داهێنەرە هیچ دەزگایەکی ڕۆشنبیری، یان فیکری، یان فەلسەفی دڵگران نابێ. هیچ دەوڵەت و ئاژانسێکی دنیا و زانکۆیەکی خاوەن توانا لەسەری نیگەران نابێت.

تائێستا کورد نەیتوانیوە لەسەر ئاستی ناوخۆش خەڵاتێک ببەخشێ کە لە شوێنێکدا جێگای شانازی بێت، من لێرە قسەم لەسەر ئەو دەزگاو سەنتەر و ناوەندە نییە، کە لە بۆنەی جیاواز جیاواز خەڵاتیان بەخشیوە. من قسەم لەسەر توانای فەرهەنگی کوردە، ڕاستە کورد لەو ساڵانەی دواییدا دەیەوێت توانایەکی فەرهەنگی کۆبکاتەوە، بەڵام چونکە کارکردن بۆ ئەم مەبەستە ئاراستەکراو نییە، میزاج و سیاسەت لە پشتیەوەیەتی و ئاکامێکی نەبووە، تاکە خەیاڵ و بیرکردنەوە لەپشت خەڵاتکردنی ناوخۆوە لەباشترین حاڵەتدا ئەوە بووە

نووسەری کوردی مەغدووره، نووسەری کورد هەستی بەداهێنانی خۆی نەکردووە، لە ڕووی مادیییەوە پشتگوێ خراوە، بێجگە لەم خاڵانە دەنا پاڵاوتنی ناوەکان و بەخشینی خەڵاتەکان لەڕووی فەرهەنگی و داهێنانەوە لەنزمترین ئاستدایە. ئەو قسەیەم هەرگیز ئەو نووسەرانە ناگرێتەوە کە تەنیا بەهۆی نووسینەکانیانەوە ناسراون، نەخێر کۆ بابەتەکە لەسەر ئالیەتی خەڵاتکردنەکەو سیستمی فەرهەنگی ئەو دەزگایانەیەکە لەپشتییەوە کاردەکەن. هەرچۆنێ بێت توانای فەرهەنگی و حساب بۆ داهێنان و ڕێوڕەسمی خەڵاتکردن لە حاڵەتێکی ئەوەندە نزمدایە کە ناکرێ بەجدی قسەی لەسەر بکرێ.

ئەنوەر ڕەشی عەولا (شاعیر- فینلاند)

بەر لە هەر شتێک، خراپ نییە لەوە بگەین لەپشت هەر خەڵات و پاداشتێکەوە مەرامێک، حەکایەتێک، نیازێک هەیە. یەکێک لە دێرینترین ئەو حەکایەتی پاداشت و بەخشینانەش بۆ نێو کۆشی ئایین دەگەڕێتەوە بنۆڕە لە (ئەمرکردن بە چاکە.. و نەهیکرن لەخراپە) پێدەچێ یەک لەو ڕەنگرێژ کردنانە بێت، کە گوێڕایەڵبوون بەم فەرمایشتە، خەڵاتێک لەلایەن خوداکانەوە بە بەندەکانی خۆیان دەبەخشرێ.

گرنگ نییە خوێندنەوەکان بۆ حیکمەتی ئەم پاداشتانە چین و چۆن دەکەونەوە، بەڵکو گرنگ لەوەدایە مرۆڤ گەرەکێتی ببینرێ و جێگە و ڕێگەی ئەو بینینەوەیە ئەو دڵخۆش یاخود نیگەران دەکات، هەیە چاوی دەروونی خۆی بۆ گرنگە، هەیە چاوی ئەو خودایەی کە دەیپەرستێت، هەیە چاوی یارەکەی...، هەیە چاوی ئەو گرووپەی ئەوی تێدا هەڵدەسوڕێ، هەیە چاوی سەرکردە و تەوتەمەکەی..تاد!

واتە لێرەدا کۆجیتۆکەی دیکارت دەبێ بەوەی: (چاوێک من دەبینێت.. کەواتە من هەم) دەشێ بۆ نووسەرانیش یەکەمین خەڵات پڕ بەهاترین خەڵات چاوی تێکست خۆی بێت. بەڵێ بزواندنەکانی تێکستە ئەوانیتر، ڕەخنەگران.. خوێنەران.. دەزگا ڕۆشنبیری و چاپەمەنی و دەسەڵاتدارەکانی ڕاگەیاندن و فیکر و مەعریفە ناچار دەکات کە پێداگرتنەکانی.. هاندانەکانی.. پێشبینییەکانی.. نموونەکانی.. هەڵبژاردەکانی.. ناچارکردنەکانی ببینێ! هەر بۆیە دەنگ و ڕەنگێک لە ئەفسوونی وشەکانەوە کە ڕامانەگرێت و

ئەنوەر ڕەشی عەولا

پێمان دەڵێت: ببینن و لە گرۆتینی توخمی ژیانێک کە لەمندا هەیە کە بە گورزە ڕەوا و نارەواکانی فراژیبوونی خۆی چووەتە پێش و بووەتە سەردەستەی ئەنگیزە شاراوە و ئاشکرا پەتییەکانی خۆی.. ڕابمێنن، بنۆڕن لە عەودالبوونم بەدوای خۆمدا گەیشتووم بەچی؟ ئێوەش لەپێناو خۆتاندا و هیچی تر ورد ببنەوە لەخاکیبوونی ئەو سیمایانەم، کە سیمای بەتێکستبوونمە، بزانن.. من هاوەڵی ژیانم، یان ژیان هاوەڵی منە؟ من هەڵقوڵاوی ژیانم، یان ژیان هەڵقوڵاوی منە؟ من ڕێنیشاندەری ژیانم، یان ژیان ڕێنیشاندەری منە؟

نووسین: پێدەچێ گەوهەری ئەو ڕۆحیەتە پڕکێش و سەوداسەرەی نێوان بوونی تێکست و بوونی ژیانێک بێ کە هەر دەڵێی ئاوەڵ دوانەی سکێکن و شاخوێنبەر و شاخوێن هێنەری دڵی یەکدین.

ئەوەی ئەم تێگەیشتن و ئەنگیزە بەهادارەمان لا بەرجەستە بکات خەڵاتی خۆی و ئێمەی مرۆڤیشی کردووە، چونکە لە سادەترین مانادا پێماندەڵێتەوە: بوون بێ شوومار یەکەی جیاواز جیاوازە، بۆ ڕاگرتنی یەکدی پاداشتی بوونی یەکتر دەکەن بە هەموو تەبایی و ناتەباییەکیانەوە. لە هەمان کاتیشدا بوون بەشێوەیەکی ئۆرگانیکی لەخۆیدا ئەم یەکە جیاوازانە وەها لەخۆ دەگرێت کە دەڵێی بێ یەکتر نابن و هەڵناکەن و دابەشبوون نازانن. مەوداکانی بوونیش ئەو دەنگ و ڕەنگانەن کە لە مەوداکان خۆی بلند دەبنەوە، هیچی دی.

گەر ئەو دەنگ و ڕەنگانەن کە لە نەبوونایە، بوون نەدەبوو بۆ هەمووان.. بوون بوونی هەموومانە جا بەخوار ڕوانین یان بە بەرز ڕوانین لێی. بە هەڵاتن و یاخیبوون یان بەلایەنگری و دەستەودامێنبوون بۆی.

نووسەر وەک هەر مرۆڤێکی هەستیار، بەرانبەر چارەنووسی خۆی بەرپرسیارە، وێڵبووی بەختەوەرییەکە کە لە ڕێگەی ئەو مانایانەی دەیدات بە بوونی مرۆڤانەی خۆی، نیگەرانییەکانی برەوێنێتەوە، داوەتی ئێمەش دەکات و یەکێک لەو فیگەرانەمان بۆ دەکاتە ڕێگاوبان دەرگاکانمان بۆ دەخاتە سەر گازەرای پشت و دەمانداتەوە دەست تەوژمی زانین و وەسوەسە و دڕدۆنگی و سەوداسەرییە تەمەن کورت و درێژەکانی خۆمان.

تا فیگەری ونبوون و دۆزینەوەیەکی تری خۆمان کەشف بکەین و حەکایەتەکانی ئەم گەشتانەمان بۆ یەکدی بگێڕینەوە. ئیدی گێڕانەوە هەیە لەگەڵ تروکان و هاتنە دەنگی دەمرێ و سیمای نابینینەوە.. گێڕانەوەش هەیە هەزار و یەک شەوە توانای درێژکردنەوەی تەمەنی حەکایەتەکانی خۆی هەیە و کۆتایی هاتنی خۆی دوادەخات. کەوایە خەڵات دەبەخشرێتە ئەو حەکایەتە تەمەن درێژانەی بە سیحر و جوانییەکانیان ناچارمان دەکەن گوێیان بۆ ڕادێرین و لەگەڵیاندا بژین و بیانپارێزین، چونکە پارێزگارییان لەبووژانەوەی ژیانێک بۆ کردووین کە بۆ ئێمە و بۆ بەهاکانی بوونمان بەهادارن، چونکە لە ڕێگەی فەنتازیا گەلێکەوە کە هیدایەتی پێ و ڕێ و ڕۆیشتنی هەنگاوەکانی واقیعێکیان کردووە، بێ ئەو فەنتازیایانە، شکست و سەرکەوتنەکانی نە بەڕێوە دەچوو.. نەدەناسرا.. نە کامڵ دەبوو.. نە تەحەمول دەکرا، چونکە دەمانگێڕێتەوە بەردەم ئەم پرسیارانەی دەبوو بکرابان و نەکران.. ئەو خەونانەی دەبوو بینرابان و نەبینران.. ئەو ئیرادانەی دەبوو بنوێنرێن و نەنوێنران...تاد.

ئەگەر خەڵاتکردن بۆ ئەو بەخشانەیە نهێنییەکمان بۆ دەهێننە زمان کە ڕیسکەکانی ژیان پێویستی پێیەتی، تا بەدیار گومڕاییەکانییەوە تاس نەیباتەوە!

لە تەلیسمی سروشتدا، لەنامرۆڤبوونی خۆمان هەڵبێین و گاڵتە بەوێردی ئەو تیشکانە نەکەین لەوپەڕی دەسەڵاتی زمانزانییاندا فێری وانەکانی بەخشندەییمان دەکەن!

شەرم بمانگرێت بەدیار هەڵکێشانی ملی ئەو باڵندەیەی تا ماوین ناگەین بە حیکمەتی چەهچەهە و نەغمە و عیشوە ڕشتنی دڵدارییە خۆڕسکەکەی! کەواتە خەڵات بەشێکە لە بوونی مرۆڤ و بگرە گیانەوەر و ڕووەکیش؛ لێ بەهای خەڵاتەکان چۆن پۆلێنبەندی دەکرێن و لە چیدان، ئەمە جیاوازییەکەیە. بۆ من چاوی تێکست لە گرنگترین چاوەکانە بۆ نووسەران...، دواتر بەهای چاوەکانی تر! هەر ئەمەش کاریگەری هەیە لەسەر بەهرەمەند بوونی نووسەری ڕاستەقینە. ئەگەرنا پاداشت و خەڵاتکردن هەڕەشە لەتەنیاییەک دەکا کە نووسەر پێویستی پێیەتی، بۆ پاراستنی ئیقاعێک کە دەستی هەیە لەبووژانەوەی دنیای نووسەر و لەقەرەباڵغییە بێ سەمەرەکان دووری دەخاتەوە کە ناهێڵن هێمنانەتر و عاشقانەتر لە جیهانی دەوروبەری ڕامێنێ و لەزەت لەو لەحزاتانە ببینێ، کە بۆ ئەو مانادارن و ئیستهلاکی ناکەن.

دەبێ پێشوەخت بڵێم: نووسەر لە ڕێگەی نووسینەوە عەودالی خۆیەتی و شوناسیش دەدات بەخۆی، نەک لە ڕێگەی خەڵاتکردنەوە، بەڵام ئاسۆی خەڵاتکردنێکیش مەرجدارییەکەی هەر ئاسۆکانی دۆزینەوە و داهێنانبێ، دەبێ گەوهەرەکەی بەهەند وەربگیرێت، چونکە نیازێتی ڕێز بدا بە بەخششەکانی ئەقڵیەت و دەروونێک کە لە فەزای تێکستەکانیاندا جێگەی زۆربەمانی تێدا دەبێتەوە و بەبۆنەی ڕۆح بڵندی و سەوزی ئەوانیشەوەیە، ئێمەش دەکەوینە تخووبەکانی بووژانەوەوە، بووژاندنەوەیەک کە بنەماکانی پلورالیەتی فەرهەنگی و هەمەچەشنی کولتووریمان لەگەڵ خۆیدا بۆ دەهێنێ و خۆیشی هەر لەو زەمینەدا و بەو زەمینەیە ڕسکاوە و خوڵقاوە.

بیرمان نەچێت دەشێ تێکستیش لە سادەترین مانایدا خەڵاتێکی: پلۆرالیەتی ئەقڵی زیندوو و دەروونی زیندوو و زمانی زیندوو و خەیاڵی زیندووبێت.. دەبەخشرێت بە هۆشی هەمووان، ئێمەش لەگەڵ بەریەک کەوتن و کارلێکماندا لەگەڵ تێکستدا ئەو خەڵاتە دەدۆزینەوە. خەڵاتی نۆبڵیش هەروا چاو لێدەکەم، کە خۆی بەدەرخەر و هەڵگرەوەی ئەو داهێنان و دۆزینەوانە دەزانێت.. کە دەبێت دەربخرێن و هەڵبگیرێنەوە، کە پێ موایە ئەوە مەرامی ئەلفرێد بێرنهارد نۆبڵ بووبێت، چونکە خۆی داهێنەر بووە و لە قووڵایی ماناکەشی تێگەیشتووە و بۆ نیشاندانی نیازپاکی و بێلایەنی داهێنانی زانستی و خۆپاکردنەوەی دەروونیش لە هەستکردن بەو گوناهەی کە

دینامیت کارەساتباری خستۆتەوە، ئەم خەڵاتکردنەکەی بۆ داهێنان، کردییە وەڵام بۆ ئەو دەسەڵات و گرووپە نیاز خراپانەی پەیامی زانست دەگۆڕن و هیدایەتکردن و ڕێزلێنانیش بۆ بیریاران و داهێنەران.

بەڵام ئەم خەڵاتە مەرج نییە وەک مەرامی خۆی لەنێو هەڵبەز و دابەزینی مەرامە سیاسی و نێودەوڵەتییەکاندا وەکو خۆی بچێتە پێشەوە، وەکو چۆن دینامێت بۆ مەرامی وێرانکردن بەکار برا... دەشێ ئەمیش لەژێر قامچی غەدرەکاندا دەرنەچێت. ئەوەتا پیاوێکی جوانی وەکو ئەلبێر کامۆ دەبێژێت: (نیکۆس کازانتزاکیس، سەد ئەوەندەی من شایانتری خەڵاتی نۆبڵە). ناخوازم لە باسەکە دوور بکەومەوە، بەڵام ڕۆشنە هەموو جار ئەوە تێکست نییە دەخوێنرێتەوە، بەڵکو ئەوە شارستانییەتە لەبەر چاو دەگیرێت، بۆ وەرگرتنی ئەم خەڵاتە. ئەم قسەیەشم ئەوە ناگەیەنێت پێم وانەبێت تێکست لەدەرەوەی شارستانییەتەکان لە دایک دەبن. بێ پەردەتر هەتا نووسەرێکی عەرەب و تورک و فارس هەبێت نایدەن بە نووسەرێک کە میللەتەکەی ژێر دەستی ئەوان بێت، چونکە ئەمە کێشەی سیاسیان بۆ قیت دەکاتەوە.

ئەگەرچی ڕێکەوتیش نییە کە ئەمەریکا لە پێشی پێشەوەی ئەو وڵاتانەیە کە ئەم خەڵاتەی وەرگرتووە لە بواری زانستدا.. دواتر ئەڵمانیا.. و بەریتانیا.. و لە ئەدەبیشدا فەرەنسا پێشڕەوە، کە شارستانییەتی ئەمانەش پەنجە درێژکردنی ناوێ! زۆرم نەوتووە گەر بڵێم کورد تا نەچێتە مێژووەوە بەمانا هیگڵییەکەی، کەسی شایستەی نۆبڵیشی هەبێت نایدرێتێ.. ئەگەر درا ئەوە بزانە دەبێ بە دەوڵەت، با ئەم قسەیەم وڕێنەیەک بێت و بەس!

حەمە فەریق حەسەن (چیرۆکنووس- دانیمارک)

پێدەچی ئێمەی کورد، لە هەر سەرکەوتنێکی دەرودراوسێکاندا، جا سیاسی بێ یان ڕووناکبیری، جارێکی دی زامی کۆنمان بێتەوە سوێ و دیسانەوە هەستکردن بە غەدری مێژوو تێمان بئاڵێ و هەر سەرکەوتنێکی ئەوان شکستی خۆمان بێنێتەوە یاد.! وەک چۆن لەوەتەی (حسێن) شەهید بووە شیعە خۆیان بە مەزڵووم دەزانن. ئێستاش کە جلەوی عیراقیان بەدەستەوەیە هێشتا ئەو هەستی مەزڵومییەتە بەرینەداون. ئێمەی کوردیش، بەو هەستەوە، کە وەک

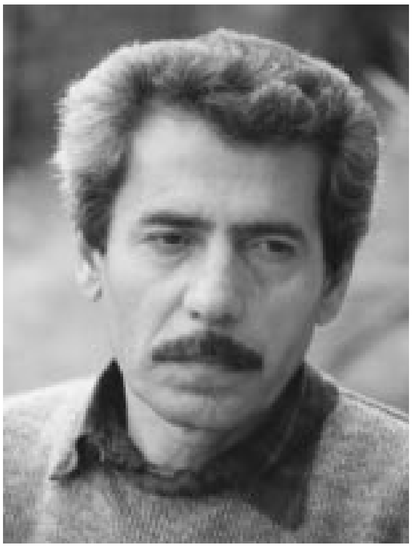

حەمەفەریق حەسەن

مۆتەکە چۆکی لەسەر کۆڵەی سینگمان داداوە، فرچک دراوین.. قەست دەکەین ئەوەی بەدرێژایی هەزاران ساڵ پێمانکراوە لەچەند ڕۆژێکدا، قەرەبووی بکەینەوە. هەستکردن بە کەمسەریی نەتەوایەتی «الشعور بالنقص القومی» پێمانەوە لکاوە و لێمان نابێتەوە. خەڵاتی نۆبڵ، بەزۆریی بەو کەسانە دەدرێ، کە خوێنەریان زۆرە و ڕووناکییان زۆر لەسەرەو داهێنەرن.. یەشار کەمال لەو نووسەرانەیە، کە خوێنەری بەربڵاوی هەیە، وێرای ئەوەی بەزمانێکی زیندوو دەنووسێ. بەسەر کارەکەیدا تەواو سوارە، بەقووڵی گوزارشت لەدەرد و ئازارەکانی مرۆڤ دەکا. دژ بەغەدری مێژووە و لەگەڵ چینەکانی ژێرەوەدا هاوسۆزە. شارەزای تەواوی کۆمەڵگەی خۆیەتی و بەچاکی گوزارشتی لێدەکات.. بەش بەحاڵی خۆم لەنێو نووسەرە زیندووەکانی ئەم سەردەمەدا کەس لە یەشار کەمال بە شیاوتری ئەو خەڵاتە نازانم.

ئەوەش بزان لە وڵاتی تورکیادا، دەسەڵات کەیفی بە داهێنەران نایەت. ئێستاش زۆریان پێ ناخۆشە، کە ئۆرهان پامووک ئەو خەڵاتەی وەرگرتووە.. ئەوە باش بزانین کاتێ باسی تورکیا دەکرێ، کەس نە خەلیفەکانی سەردەمی زووی ئەو وڵاتە و نە کاربەدەستانی فەرمیی هاوچەرخی بیردەکەوێتەوە، بەڵکو لەگەڵ ناوهێنانی تورکیادا یەکسەر زەینی مرۆڤ بۆ لای ئەم ئازیزانە دەچێت: «سەعید نوورسی، نازم حیکمەت، یەشار کەمال، عەزیز نەسین» بۆ خۆم لە (قەیسەری) کە

شارێکی زۆر جوانی تورکیایە و دەکەوێتە ناوەڕاستی ئەو وڵاتەوە، ئەڵقەی ئایینی ڕێبازی (نوورسی)ی کوردم بینیوە.. دیومە چلۆن قوتابی و مریدەکانی بەرێزێکی بێپایانەوە، خۆیان ڕادەژەنن، بە شانازییەوە وتەکانی دەڵێنەوە و دەوری کتێبەکانی دەکەنەوە. دیارە دەوڵەتی تورکیا کەیفی بەم ئەڵقە ئایینیانەش هەر نایەت، چونکە (نوورسی) دروود بۆ گیانی پاکی، زانایەکی کورد بوو..

سەیرە، دەسەڵاتی تورکیا ڕکی لە بەهرەمەندەکانی خۆیەتی و قاویان دەدا. دەیانچەوسێنێتەوە. لە کونەڕەشیان قایم دەکا. ڕەنگە لە هەندێ شوێندا ئەگەر لە تورکیادا ناوی نازم حیکمەت، ئەو ناوە گەشەی، کە ڕۆژهەڵات خۆشیدەوێ بهێنی، تووشی لێپێچینەوە ببی! بۆیە کاربەدەستان لەوێ ئۆرهان پامووکیشیان خۆشناوێ، بەتایبەت لەمەولا، چونکە بەهۆی خەڵاتەکەوە بۆتە هاونیشتمانییەکی جیهانی. ئیدی بۆی هەیە لە جاران ڕاشکاوتر بدوێ و ڕەخنە بگرێ! کەواتە ئۆرهان پامووک بۆ دەوڵەتێکی وەک تورکیا نەک هەر شانازیی نییە، بەڵکو دەردی سەریشە!

سەبارەت نووسەری بەتوانا یەشار کەمال. بەری هەر لایەنێک پێویستە گلەیی لە میدیاکانی خۆمان بکەین. زۆر میللەت لە ئەفریکا و ئاسیاشدا هەن، دەیان ساڵە خاوەن دەوڵەتن، بەڵام سەتەلایتیان نییە. کەچی کورد ژمارەیەکی بەرچاوی هەیە، وەلێ بەگۆرانیی (فەتەڕۆ)ی حەیابەرەی نەشاز پڕی دەکاتەوە..

کێ دیوێتی ڕۆژێ لە ڕۆژان، یەکێک لەم سەتەلایتانە گفتوگۆیەک لەگەڵ ئەو نووسەردا کە پێویستە ئێمەی کورد هەموو شتێک لەمەڕ ورد و درشتی ژیان و ئاوات و خۆزگە و بریاکانی بزانین سازبکات؟ کوا گۆڤار و ڕۆژنامەکانمان گرنگییان پێداوە؟ ئەو زاتە (ئەستێرە)یەکی بێ وێنەیە. دەبوو هەموو ڕۆژێک بیر بینەر و خوێنەر بخرایەتەوە. کێ بیستوویەتی، جارێک لەجاران دەزگایەکی ڕووناکبیریی کورد ئەم زاتەی خەڵاتکردبێ؟

تۆ بزانە میسرییەکان چی بۆ (نەجیب مەحفووز) دەکەن.. ئەگەر بەشوێنداچوونی میدیای نووسراو و بینراوی عەرەبت هەبێ، ئەوسا دەزانی، کە قەت ڕۆژێک نییە باسی ئەوی تێدا نەکەن.. هەر جاری لە گۆشەنیگایەکەوە.. ئایا هەست بەوە کردووە، کە لە (ئیتالیا)دا، پار (٢٠٠٦)ساڵی (سۆفیا لۆرین) بوو؟ هەموو ڕۆژێک ئەو خانمخاسە لە میدیادا ئامادەبوو. ئەو ئەکتەرێکی جوان و داهێنەری سینەمای ئیتالیا و جیهانەو دووجاران خەڵاتی ئۆسکاری وەرگرتووە. کەچی وێڕای بوارە هونەرییەکەش، کە هەردەم لێیدەگێڕنەوە و ئامادەیە، لە کردنەوەی (ئۆڵەمپیاد)یشدا، کە پێوەندیی بەوەوە نییە، هەر بانگی دەکەن و دەستپێک دەبێ دەرکەوێ و ئەو مەشخەڵەکە هەڵکا، یان ئەو قردێلەکە ببڕێ! چونکە خانمی لۆرین و مەحفووز ڕووی جوانی ئەو دوو میللەتەن. گەلانی زیندوو وەها مامەڵە لەگەڵ ئەستێرەکانی خۆیاندا دەکەن. کاری میدیاش ئەوەیە، ڕووی جوانی میللەتەکە پیشانی دەروردراوسێ و دوور بدات.. یەک لەباری کورد، ناحەزانمان بەدرێژایی مێژوو، لێکدا لێکدا وێنەی ئێمەیان وەک دزێوێک پیشانی دنیاداوە، دەبا هیچ نەبێ کورد لەمیدیای خۆیەوە بەوێنەی جوان، هەوڵبدات وێنە دزێوەکان بسڕێتەوە. خۆ یەشار کەمال وێنەیەکی جوانە.. بەڵام کاکەگیان بە کێ دەڵێی؟ میدیا لە ناساندنی ئەدیب و هونەرمەندانی کورددا بەدنیا، ڕۆڵی گرنگ دەبینێ.. ئێمە دژی خۆمانین.. لەشتە جوانەکان و لە ڕوخسارە جوانەکان دەترسین و (غیرە)یان لێدەکەین. تەواو پێچەوانەی هەموو دنیا!! تۆ لە دەرەوەی کوردستان ئەگەر (ئەستێرە)بی، هەرکە کارێکی نوێت پێشکەش کرد، ئیدی فریاناکەوی وەڵامی جەماوەری (موعجەب) بدەیتەوە، ئەمەندەت نامەی پیرۆزبایی بۆ دێ. کاتێ لە شوێنە گشتییەکاندا دەرکەوتی پێراناگەی و نازانی لەگەڵ چەند کەس وێنەی یادگاری بگری. فلاشی کامێراکان ئاوی چاوت دەبەن. ئێمە دەبێ بۆ داهێنەری کورد بگرین.. قەدەری یەشار کەمالیش ئەوەیە بە کورد خەڵق بووە، دەبێ بینۆشێ! دەبوو یەشار کەمال قردێلەی پیشانگەکانی کتێبی ئێمەی کوردی ببڕیایە.. سەرۆکی فەخریی نووسەرانی کورد بوایە. دەبوو زۆرجاران بانگهێشتی باشوور بکرایە و کۆڕو سیمیناری بۆ سازبدرایە. لەسەر زاران بوایە. لەنزیکەوە هەستی بە پشت و پەنای زیاترو ئامێزی گەرمتر بکردایە، پەیمانگەی بەناوەوە هەبوایە.. دڵنیام، چونکە داهێنەرە، ماستاوو ڕووپامایی بۆ کەس ناکات، بۆیە لێی ناپرسنەوە.. ئاخر نووسەرێک ئەگەر میللەتەکەی خۆی بە باڵای نەبڕێ و دەستی بۆ بەسینگەوە نەگرێ، تۆ چاوەڕوانی چی لە بیانی دەکەی؟ خۆ هەر بە تەنیا یەشار کەمال نییە وەها مامەڵەی لە تەکدا دەکرێ،

هەر نووسەرێکی کورد داهێنەر بێ و رۆژێ لەرۆژان دوو وشەی جوانی بۆ میللەتەکەی نووسیبێ، هەست بە غەدرو پشتگوێخستن دەکا. کەسێ لەلایەن گەلەکەی خۆیەوە پشتگوێ خرا، ئیدی چلۆن نۆبل وەردەگرێ؟ کورد نزیکەی چل ملیۆنە، بەڵام یەشار کەمال بێکەسە. لەم سەردەمی عەولەمەیەدا هەر کتێبێک میدیا باسی نەکات مردووە، هەر نووسەرێک میدیا نەیناسێنێ نەناسراوە، بەڵام میدیاکانی کورد ئەمە بەکاری خۆیان نازانن. ئەوان بەم پشتگوێ خستن و خۆ لێ نەبان کردنە غەدر لە رەوتی رووناکبیریی و بەهرەمەندانی خۆیان، بەیەشار کەمال-یشەوە دەکەن. دڵنیام کاتێک ئەو زاتە کۆچی دوایی کرد هەموو بۆی دەدەن لە هارەی برارۆ، بەڵام ئێستا ناویشی ناهێنن. ئایا کوردیش ئەم پەتایەی لەدەسەڵاتی تورکەوە گرتووە، کە داهێنەرانی خۆی قاودەدا و فرێیاندەداتە ئەودیو سنوورەکانی؟ بەڵێ دەبوایە میدیاکانی کورد یەشارکەمال-یان بخستایەتە سەر زاری هەموو بیانییەکیش. رێگەی نوبڵیان بۆ تەخت بکردایە. دەبوایە بانگەشتی باشوور بکرایە. دەبوایە بەرلەوەی چاوەروانی ئەوەبین لە ئەورووپاوە خەڵات بکرێ، کورد خۆی خەڵاتی بکردایە و رێزی لێ بنایە! ئایا هەر لەبەر ئەوەی یەشار کەمال رەنگێکی لەخۆی نەداوە، ئیدی دەبێ پشتی تێبکەن؟ جا کەواتە جیاوازیی برادەران و حکوومەتی تورک چییە؟ حەز دەکەم لەم دەرفەتەدا ئەوە بڵێم، لە کوردستان هەن خەڵات دەکرێن، بەڵام ئەوە نین! هی دیکەهەن لە هەندێکیان شیاوترن و کەس هەر ناویشیان ناهێنێ. بەتایبەتی لەدەڤەری سلێمانی. ئەوە هەر زەمانە و دەرو دراوسێ و دنیا نییە، کە غەدر لە داهێنەرانی کورد دەکەن و کردوویانە، بەڵکو خۆشمان لەم بێ ویژدانییەدا، کە دەرهەق بە مرۆڤی داهێنەر دەکرێ لە هەمووان دڵرەقترین!

یەشار کەمال لە پێشدا لەلایەن خودی کوردەوە ئابڵوقە دراوە، ئەمجا لەلایەن دەسەڵات، نەک گەلانی تورکیاوە.. سەرنجی دەوروبەرمان بدە، ئێمە بەهێزی وێرانکاریی چواردەورمان تەنراوە نەک بەهێزی داهێنان. لە چوار کەناردا پێشبەرکێی راکێتهەڵدان و کوورەی ئەتۆم و زرەی زنجیری تانک و هارەی (ئێف)ەکانە.. بۆیە واپێویست دەکا ئەو توانای داهێنانەی، کە هەمانە بیخەینە کارو هەرکەسە لە بواری شارەزایی خۆیدا هانبدرێ. داهێنان هەردەم جێی متمانە و بڕوایە. داهێنان لە بەرانبەر هێزی کاولکاریدا.. لە چواردەورماندا هێزی مەرگ کلاشە دەکات، دەبا ئێمە رێ لەپێش ئەدەبی زیندوو، بەهرەی زیندوودا، کە هێزی ژیانە هەموار بکەین.

رۆمانەکانی یەشار کەمال شایانی ئەوەن بکرێنە فیلم و بۆ شانۆ ئامادە بکرێن وەک چۆن کاتی خۆی (تەنەکە) خرایە سەر شانۆ پاشان وەک درامای تیڤی تۆمارکرا.. دروود بۆ گیانی پاکی (شوکر مستەفا)، کە لەناساندنی یەشار کەمالدا دەستپێشخەر بوو.. بەڵێ یەشار کەمال غەدری لێکراوە. ئێمەش بەشی خۆمان لەو غەدرەدا بەرپرسیارین! وەک پێشتریش وتم، ئێمە گرێی «کەمسەریی نەتەوایەتی»مان هەیە. دەنا ئەوەی ئۆرهان پاموکیش نووسیوێتی، دواجار رێک وەک بەرهەمەکانی یەشار کەمال، دەبێتە بەشێک لەکەلەپووری جیهان، هەموو بۆمان هەیە چێژی لێ ببینین.

ئالان ئیسحاق پەری (شاعیر- دانیمارک)

خەڵاتکردنی نووسەر و هونەرمەندان یان هەر بلیمەت و داهێنەرێک، من بە یەکێک لە پێویستییەکانی داهێنان و پێشکەوتنی دەبینم، خودی خەڵاتکردنەکە رێزلێنان و پێزانینێکە بۆ بەرهەمی نووسەر و هونەرمەند و دەبێتە مایەی هاندان و هەوڵدان بەرەو کاری نوێتر و بەردەوام بوونی لەسەر پەیامە مرۆییەکان. لێرەدا پرسیارێک دێتە ئاراوە کە لەلایەن کێوە ئەو خەڵاتانە دێنە دابەشکردن و دەدرێنە کێ؟

لە مێژووی هەر کارێکی مرۆییەوە هەمیشە هێزێک هەبووە کە بزوێنەری ئەو کارە بێت کە نووسەرەکانی پێش خۆمانی پاڵناوە بۆ شیکردنەوەی ساتەکان و وتنی شتە نەوتراوەکان و دواتر گەیشتن بە فەنتازیاکردنی ژیان و شتەکان..، ئایا ئەو نووسەرانە شایەنی رێزلێنان و خەلات کردنن، کە ژیان و هەموو کاتیان بەخشیوەتە مرۆڤایەتی و لە رێی کارەکانیانەوە بزاوتی رۆشنبیری و هزری مرۆڤیان پڕ لە تێگەیشتن کردووە؟ یان ئەو نووسەرانەی کە قەڵەمەکانیان بە پاڵنەری دەزگایەک یان بۆچوونی حزبێکی سیاسی بەرهەم و نووسراوەکانیان دەکەنە پێشەنگی پەیامەکانیان؟؟.

خەڵات کردن یان رێزلێنان.... با لە خودی ئەم وشەیە نزیک ببینەوە، مرۆڤ بۆ خەڵات دەکرێ؟ نووسەر یان هەر داهێنەرێک بۆ ناوی دەچێتە نێو خانەی رێزلێنانەوە؟

ئاشكرایه لای هه‌مووان كه به‌هره‌مه‌نده‌كانی دنیا به زاناو فه‌یله‌سووف و هونه‌رمه‌ندانیش بێ وچان له‌هه‌وڵی ئه‌وه‌دابوون كه شتێكی به‌نرخ بۆ مرۆڤایه‌تی زیاد بكه‌ن و چه‌رخی دنیا به‌ره‌و پێشتر بسوڕێنن و چاوه‌ڕێی هیچ نرخێك یان پاداشتێكیان نه‌كردووه، له بری ئه‌و هه‌وڵه نه‌پساوه‌یان، به‌ڵام به ئه‌ركی مرۆڤایه‌تی و ده‌زگا به‌رپرسه‌كان و نێوه‌نده كۆمه‌ڵایه‌تییه‌كان ئه‌و هه‌وڵ و ماندووبوونه‌یان به‌رز و به بایه‌خ بنرخێنن و ژیان و مافێكی وه‌هایان بۆ ته‌رخان بكه‌ن هه‌تا له‌میانه‌ی كاره‌كانیان شانازی به‌خۆیان، كاره‌كانیانه‌وه بكه‌ن.

خودی خه‌ڵات كردن به‌هایه‌كی مه‌عنه‌وییه پێش ئه‌وه‌ی ماددی بێت و كه‌ناڵێكی كراوه‌یه بۆ ناوبانگێتی ئه‌وكه‌سانه‌ی كه خه‌ڵات ده‌كرێن، هه‌روه‌ها ده‌روازه‌یه‌كیشه بۆ ئاشنابوون و گه‌ڕان به‌دوای به‌رهه‌مه‌كانیان، هه‌ندێ جاریش ئه‌و كه‌سانه‌ی كه خه‌ڵات كراون زێده‌تر به‌دنیا ده‌ناسرێن و هه‌میشه فزوڵێك دێته ئاراوه بۆ خوێندنه‌وه‌ی كاره‌كانیان و قووڵبوونه‌وه‌ی زیاتری به‌رهه‌مه‌كانیان. هه‌موو ساڵێك خه‌ڵاتی نۆبڵ، به تایبه‌تی نۆبڵی وێژه، ده‌نگۆی به‌رزی لێده‌بێته‌وه، به‌شێوه‌یه‌ك ده‌یان لێكۆڵینه‌وه‌و قسه‌و باسی لێوه ده‌كرێ و هه‌ندێ جاریش ئه‌وانه‌ی كه خه‌ڵات ده‌كرێن له نێو لیستی كاندیده چاوه‌ڕوانبووه‌كان نابن، كه ساڵی ڕابردوو یه‌كێك له‌و كاندیدكراوانه نووسه‌ر و ڕۆماننووسی به‌توانای كورد (یه‌شار كه‌مال) بوو كه زۆرێك له پێشبینیانی نێوه‌ندی ئه‌ده‌بی چاوه‌ڕێی هه‌ڵبژاردنی ده‌كرا له‌لایه‌ن ئه‌كادیمیای سوێدییه‌وه. هه‌رچه‌نده یه‌شار كه‌مال به گه‌رمی پیرۆزبایی له خه‌ڵاتكراوی ئه‌م خه‌ڵاته كرد كه ڕۆماننووسی تورك (ئۆرهان پاموك) بوو، به‌ڵام ئه‌زموونی گه‌وره‌ی نووسینه‌كانی یه‌شار كه‌مال بووه قوربانیی شرۆڤه و هه‌رانانه‌وه‌ی یه‌كێك له ته‌وه‌ره گه‌رمه‌كانی ئه‌م سه‌رده‌مه كه (ئۆرهان پاموك) وه‌ك ئه‌وه‌ی مه‌به‌ستی بێ و مه‌به‌ستیشی نه‌بێ له هه‌مان كاتدا: یه‌كه‌م ئه‌و مه‌سه‌له هه‌ستیارانه بۆ مرۆڤایه‌تی وه‌ده‌رخات و دووه‌م به‌ره‌ی ئه‌و ڕێزلێنانه گه‌وره‌یه‌ی له‌ژێر پێی یه‌شار كه‌مال و زۆرێكی تر له‌و نووسه‌ره كاندیدكراوانه ده‌رهێنا.

ساڵی ڕابردوو نۆبڵی وێژه به‌خشرایه ڕۆماننووسی توركی ته‌مه‌ن (٥٥) ساڵ (ئۆرهان پاموك) بۆ ڕۆمانی (ناوه‌كه‌م سووره)، پێشتر پاموك له چاوپێكه‌وتنێكی له‌گه‌ڵ ڕۆژنامه‌یه‌كی سویسری (تاگاسا نتسایگ)دا باسی له‌وه كردبوو كه: (توركیا له یه‌كه‌م جه‌نگی جیهانیدا كۆمه‌ڵ كوژیی یه‌ك ملیۆن ئه‌رمه‌نی و كوشتنی زیاتر له سی هه‌زار كوردی ئه‌نجام داوه و كه‌س له‌من زیاتر دان به‌و ڕاستییه نانێ)، ئه‌م لێدوانانه‌ی پاموك كه هه‌رایه‌كی گه‌وره‌یی نایه‌وه له‌نێوه‌نده كۆمه‌ڵایه‌تی و سیاسیه‌كانی توركیا، پاموك و زیاتر له ٧٠ نووسه‌ری جۆربه‌جۆری تورك چاوه‌ڕێی دادگایی كردن ده‌بن به‌هۆی لادانیان له‌و یاسایه‌ی كه دژ به ده‌سه‌ڵاتدارانی توركیا بۆ ئه‌م مه‌سه‌له‌یه هه‌یه؛ كه هه‌تا ئێستا حكومه‌تی توركیا دان به‌و ڕاستییه‌دا نانێت و ئه‌وه‌ی كه باس له‌و مه‌سه‌له‌یه‌ش بكات به كه‌سێكی خائین به‌ده‌وڵه‌تی توركیای ده‌ژمێرێت. ته‌نانه‌ت به ڕه‌سمی له‌لایه‌ن حكومه‌تی توركیشه‌وه پیرۆزبایی له پاموك نه‌كرا، له‌لایه‌كی تره‌وه ناسیۆنالیسته‌كانی توركیا به توندی له دژی ده‌وه‌ستنه‌وه و هه‌میشه به كه‌سێكی خائین و بێ ئینتیما بۆ ده‌وڵه‌تی تورك له قه‌ڵه‌می ده‌ده‌ن.

پاموك-ی شاره‌زا له كولتووری كۆنی فارس و زه‌مه‌نی سوڵتانه عوسمانییه‌كان، له ڕێگه‌ی نووسینه‌كانییه‌وه ده‌یه‌وێت ئه‌وه‌ی كه نه‌گوتراوه بیڵێت و زۆر به ڕاشكاوانه بچێته نێو ئه‌فسانه كۆنه‌كانی سۆفیگه‌رێتی و ده‌یه‌وێ له‌و ڕووداوانه بدوێ كه له‌زه‌مه‌نی عوسمانییه‌كاندا ڕوویان داوه، هه‌روه‌ها تێكه‌ڵ گه‌لێك ده‌بینرێ له زۆربه‌ی نووسینه‌كانی بۆ جیاوازییه كولتوورییه‌كان و ئه‌و ململانێیانه‌ی كه له ڕێی ئه‌و كولتوورانه‌وه دێنه دروست بوون.

هه‌رچه‌نده پاموك هۆی هه‌ڵبژاردنی و بایه‌خی ئه‌و خه‌ڵاته بۆ ئه‌وه ده‌گه‌ڕێنێته‌وه كه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی نووسینه‌كانی زیاتر ده‌قی ئه‌ده‌بین بۆ هه‌موو مرۆڤایه‌تی نووسراون، به‌ڵام وه‌ك دیاره ئه‌كادیمیای سوێدی له‌نزیكه‌وه ئاگاداری نووسین و هه‌ڵوێسته‌كانی پاموكه كه له زۆربه‌ی ڕۆمان و نووسینه‌كانی له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی ناسیۆنالیستی توركی و بزووتنه‌وه ئیسلامییه‌كانی توركیا هاتوونه‌ته به‌رجه‌سته و ده‌یه‌وێ هه‌ستیان زیاتر بوورووژێنێ، هه‌روه‌ها ئه‌كادیمیایی سوێدی ئۆرهان پاموك به نووسه‌رێكی بوێر و سه‌ركێش و ئازا ناو ده‌با بۆ ئه‌و هه‌وڵانه‌ی كه ناوێتی بۆ نووسین و وتنی له‌و جۆره دانپێنانانه‌ی كه له‌نووسه‌رێكی تورك هاتۆته وتن، كه هه‌تا ئێستا ده‌سه‌ڵاتی توركیا دانی به‌و ڕاستییه‌دا نه‌هێناوه.

هەرچەندە سەرۆکی ئەکادیمیایی سویدی لە پرسێکی ڕۆژنامەوانیدا ئەوەی گوتبوو کە پاموک شتێکی تازەمان پێشکەش دەکات لە ڕۆمانەکانیدا و توانیویەتی دوو کولتووری جیاواز و پڕ لە ناکۆکی (مەبەست لەکولتووری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوایە) بۆمان بهێنێتە پێش چاو، بەڵام (ئۆرهان پاموک)ی تورک گەر لەبەر ئەو هەڵوێستانەی کە لە دژی دەسەڵاتدارانی تورکی گوتبوون و گەر ڕۆمانەکانی تێکەڵێک نەبوونایە لە سیاسەت و کولتوور ئەو خەڵاتەی پێنەدەبەخشرا.

لە مێژووی خەڵاتی نۆبڵدا زۆر کەس فەرامۆش کراون و گەلێک بلیمەتی بەتوانای پەراوێز و دوور خسۆتەوە لەو خەڵاتە پڕ بایەخەی جیهان، هەندێ جار لیژنەکانی هەڵبژاردنی کەسایەتییەکان بۆ ئەم خەڵاتە دەکەونە ڕاڕایی و گومانەوە، لە ترسی ئەوەی کە کەسێکی شیاو و کەسێکی بە مانای وشە داهێنەر و کارەکانی لە خزمەتی مرۆڤایەتدا تەرخان کردبێت، بەڵام سەرپشکانی ئەم خەڵاتە ناتوانن بەڕادەیەکی زۆر ڕۆڵی ئەو یەکلاییە ببینن لە هەڵبژاردنی کەسایەتییەکان، وەک ئاشکراشە زۆربەی ئەوانەی کە خەڵات کراون لە هەموو بوارەکانی ئەم خەڵاتە، تەمەنیان لە سەروو شەستەوەیە و کەم دەبینی گەنجێک خەڵات بکەن کە زۆر لەو گەنجانە نەک هەر بلیمەتن، بەڵکو کارەکانیان زۆر دیارن و مرۆڤایەتی سوودی لێوەرگرتوون. یەکێک لەو گومانانە ئەوەیە کە هەتا ئێستا ئەو خەڵاتە لەو ساڵەی کە بەڕەسمی پەسەند کراوە تەنیا بە ٣٣ خانم بەخشراوە لە وڵاتێکی وەک سویددا کە بە یەکەم وڵات دادەنرێ بۆ وەدەستهێنانی مافی ئافرەت.

لێرەدا دەبێ پرسیارێک بکەین: ئایا خەڵاتی نۆبڵ هەتاکەی ناتوانێ دەوری یەکلایی ببینێ و جیاوازی نەکات لە بەخشینی ئەو خەڵاتە بەو کەسانەی کە شایەنی ڕاستەقینەی ئەو خەڵاتەن؟ ئایا مەبەستی ئەو خەڵاتە تەنیا بۆ ڕێزلێنانی کارەکان دەبێت، یان مەبەستی ناوداركردنی کەسایەتییە خەڵات کراوەکانە و هیچی تر؟ بۆ دەبێ خەڵاتی نۆبڵی وێژە تەنیا ببەخشرێتە ڕۆمانووس، بۆ نەبەخشرێت بەشاعیرانیش؟ ئەمە ڕێکەوت نییە کە لە بەرنامەی هەندێ لە خەڵاتە ئەدەبییەکان و بە تایبەت خەڵاتی نۆبڵی وێژە، ڕۆماننووس هەڵدەبژێرن بۆ وەرگرتنی ئەو شەرەفە ئەدەبییە، کە بەڕای من دەکرێت ئەو خەڵاتەش ببەخشرێتە

ڤینۆس فایق

شاعیران، چونکە زمانی شیعر زمانێکی جیاواز ترە و تاڕادەیەکیش بلیمەتی و سەلیقەیی دانانی وێنەکان و بە فەنتازیای شیعر جیاواز نییە لە نووسینەوە و گێڕانەوەی ڕووداوەکان هەروەک ئەوەی لە ڕۆماندا هەیە. شیعر دەتوانێ زیاتر ببێتە ئیمپراتۆری وشەو زمان و ڕووداو، کە دەکرێت بە ڕستەیەک، یان بە چامەیەک هەموو مەبەستەکان بەشێوەیەکی ئێستێتیکی بپێکێ.

من لە چاوەڕوانی هەڵبژاردنی یەکێک لەو شاعیرانەدا بووم کە کاندید کرابوون بۆ خەڵاتی نۆبڵ کە ئەوانیش یەکەمیان شاعیری کورد (شێرکۆ بێکەس) و دووەمیان شاعیری عەرەب (ئەدۆنیس) بوو، بەڵام ئەم خەونە شاعیریانە هەمووی بەباچوون و ئەمساڵیش بە هەمان ڕێچکەی ساڵانی پێشوو، هەمیشە ڕۆماننووس بووە خاوەنی ئەو خەڵاتە بە نرخەی مرۆڤایەتی.

ڤینۆس فایق (شاعیر – ڕۆژنامەنووس)

بێگومان ئەگەر زانستیانە بیری لێبکەینەوە خەڵاتکردنی نووسەر، یان هەر بەهرەمەندێک لە هەر بوارێکی تردا بۆ خۆی وەک من بزانم لەسەر بنەمایەکی زانستی و ئەکادیمی دەبەخشرێ، بۆیە هەمیشە وەک هاندان و ڕێزلێنان و بەرز ڕاگرتنی بەهرە و تواناکانی و ڕێزنان لە بەرهەمەکانی کە خزمەتی مرۆڤایەتی پێکردووە دەبەخشرێت.. ئەگەر بەخشینی خەڵات بەپێی یاسا و ڕەچاوکردنی زۆر خاڵ و شایستەیی و بەرهەم و توانا

ببەخشرێت، بەڵام ئەگەر بەخشینی خەڵات مەسەلەی جیاوازی تێبکەوێت، یان مەسەلەی ناسراوی و ناو ژێرەوژێر پشتگیری کردن، ئەوە بە باوەڕی من شەرعیەتی نییە.

خەڵاتی نۆبڵ حکومەتی تورکیا، یان هیچ لەو حکومەتانەی کوردستانی گەورەیان داگیرکردووە نایبەخشن، ئەو خەڵاتە سوێدییە، ئەکادیمی سوێدی سالآنە دەیبەخشێت.. بەڵام ڕاستە چەندین ساڵە ناوی یەشار کەمال لەکاتی بەخشینی ئەو خەڵاتەدا دێتە گۆڕێ، هەتا دواجار ساڵی پار درایە (ئۆرهان پاموک)..

ڕاست بڵێم، من نازانم بۆچی ئەو خەڵاتە هەتا ئێستا نەبەخشراوەتە یەشار کەمال، هەروەک ناشزانم ئایا لەبەر ئەوەیە کوردە یان نا! هەرچەندە بە باوەڕی من ئەو حیساباتانە ناچنە مەسەلەی بەخشینی خەڵاتەکەوە لە وڵاتی سوێد، بەڵام دەکرێ ئەو پرسیارەش ئاراستەی ئەو کەسانەش بکرێت کە نزیکن لە مەسەلەی بەخشینی ئەو خەڵاتە لە وڵاتی سوێد و ئایا بۆچی هەتا ئێستا نەبەخشراوەتە یەشار کەمال-ی بەڕەگەز کورد، کە بەرهەمەکانی هەتا ئێستا بۆ ٤٠ زمان وەرگێڕدراون و لە ٣٥ وڵاتی دنیا جگە لە تورکیا بڵاوبوونەتەوە، هەروەها ١٦ خەڵاتی جیهانی و ناوخۆیی وەرگرتووە و ١٠ دوکتۆرای فەخریشی لە زانکۆ ئەورووپییەکان پێبەخشراوە.. جگە لەوەی لە نووسینەکانیدا خزمەتێکی گەورەی بە هەموو مرۆڤایەتی کردووە، ئەوەش بە باوەڕی من بەش دەکات بۆ ئەوەی خەڵاتێکی وەکو خەڵاتی نۆبڵ وەرگرێت.. ئیدی بۆچی وەری نەگرتووە؟ لەوانەیە وەکو وتم دەکرێ ئەو پرسیارە لە کەسانی نزیکی ناوەندەکانی بەخشینی خودی خەڵاتەکە بکرێت.

موئەیەد مەحموود (کاردۆ) ڕیژیسیۆری سینەمایی (کەنەدا)

سەبارەت بە خەڵاتکردنی نووسەران دەبێت پێشتر بپرسین کێ خەڵات کراوە و لەلایەن کێوە؟ لەمڕۆدا ئاسان نییە قسە لەسەر بابەتێکی ئاوها بکەین ئەگەر هاتوو وەڵامی ئەو پرسیارەی سەرەوەمان پێ نەبێت. ئەگەر لە سیاقێکی گشتیدا قسە لە خەڵات کردن بکەین ئەوسا تەنیا دەتوانین ڕووە پۆزەتیفەکانی بخوێنینەوە کە خۆیان لە (پێزانین، نرخاندن، هاندان...تاد) دەبیننەوە، بەڵام کاتێک خەڵات کردن لە سیاقە گشتییەکە دەردەهێنین و قسە لەسەر لایەنێکی خەڵات بەخش، یان کەسێکی خەڵات کراو دەکەین ئەوسا خوێندنەوەکەمان شکڵێکی تر لە ڕاڤەکردن بەخۆیەوە دەگرێت. سەبارەت بە خەڵاتی کردنی ئۆرهان پاموک، ڕاستییەکەی ئەم نووسەرە تازەیە بەدنیای ئێمە. لە ئەدەبیاتی ئێمەدا کەمتر قسە لەسەر ئەم نووسەرە و بەرهەمەکانی کراوە. بۆیە ئێمە بە دنیای بەرهەمەکانی ئاشنا نین، ئەگەر پاموکیش لە بەرهەکانیدا ئاستێکی بەرزی نیشان دابێت، ئەوسا خاڵی بوونی ئەدەبیاتی ئێمە لە بەرهەمەکانی ئەو دەبێتە ڕەخنەیەک و بەرۆکمان دەگرێت.

من سەبارەت بە خەڵاتکردنی پاموک پێم باشە بپرسم. ئایا هەر کەسێک قەتڵ و عامی ئەرمەنییەکانی مەحکوم کردبێت شایانی خەڵات کردنە؟ ئایا پاموک یەکەم کەس بووە کە ئەو قەتڵ و عامەی مەحکوم کردووە؟ ئایا بە هەق ئۆرهان پاموک لە هەموو ئەوانە زیاتر لەو ڕێگایەدا جەنگاوە کە ئیشیان لەسەر ئەو مەسەلەیە کردووە؟ بە وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانە زیاتر ڕەوایی و ناڕەوایی بەخشینی ئەو خەڵاتەمان بۆ دەردەکەوێت کە بەپاموک دراوە.

هەرچی پێوەندی بەسەر یەشار کەمال-ەوە هەیە، ڕاستییەکەی ئەو کە لە ئەدەبیاتی ئێمەدا جێگاو ڕێگایەکی باشی بۆ خۆی گرتووە، توانیویەتی لە ڕێی ئەو بەرهەمانەوە کە تەرجەمەی کوردی کراون، خۆی بە ئێمە بناسێنێت. ئەو وەکو ڕۆمان نووسێکی شارەزاو بە سەلیقە و بەتوانا لە بەرهەمەکانیدا خۆی بە ئێمە ناساندووە، بگرە لەسەر ئاستی دنیاشدا هیچی کەمتر نییە لەو نووسەرانەی کە لەو بوارەدا خەڵات دەکرێن کە ئەم کاری تێدا دەکات. لێرەوە خەڵات کردنی یەشار کەمال بۆ ئێمە نابێتە جێی پرسیار، بەڵام خەڵات نەکردنی نیشانەی پرسیارێک لەلای ئێمە دروست دەکات، بە سیاسەت کردنی بەخشینی خەڵاتەکانیش ئەم نیشانەی پرسیارە زەقتر دەکاتەوە.